

N O O R W E G E N

Gedurende de zomermaanden augustus en september ben ik in Noorwegen geweest. Daar heb ik o.a. in de laatste week van augustus een week in de bergen rondgetrokken van Zuid-Noorwegen n.l. de gebieden de "Doirefjell" en "Fakstumijra". Dat was een onvergetelijke week. De eerste avond dat ik voor mijn tentje bij een kampvuur zat, ligt me nog vers in het geheugen. Er vloog toen op zo'n 100 meter afstand in het dal een Smelleken onder me langs en verder een paar Torenvalken die geregeld stonden te bidden en op een onzichtbare prooi doken. Later op de avond schrok ik met rot, toen er 2 steltlopers vlak over me heen scheerden met een gierend geluid van hun vleugels, dat mij in die stilte als een lawaai voorkwam. Ze schoten het dal in met een ongelofelijke snelheid. Het zullen wel Goudplevieren geweest zijn, want die heb ik daar als enige steltlopersoort waargenomen.

Ik heb wel geluiden van andere steltlopers gehoord en waarschijnlijk Morinelplevieren gezien, maar toch niet met zekerheid.

Een andere dag liep ik in een dal wat aan beide zijden door grote rotsformaties omgeven was. Daar hoorde ik opeens een schrille roep die me aan een roofvogel deed denken. En geen seconde later scheerden 2 levensgrote Steenarenden over de rotsen. Duidelijk waren de lichte vlekken op de onder vleugel zichtbaar en verder de imposante grootte van deze roofvogels. Dit laatste is wel een heel goed herkenningspunt. Ze vlogen over me heen en zetten zich neer op een rotspartij uit mijn zicht.

Andere vogels die ik regelmatig uit de hei en het struikgewas opjoeg waren Graspieper, Kramsvogel en Koperwieken. Ook de Witte Kwikstaart en Tapuit waren altijd wel in de buurt van een riviertje te vinden evenals een paar Waterspreeuwen die over een wild stromend riviertje heen vlogen. Beflijster, Paapje en Rietgors waren een zeldzame verschijning.

Het is ook opvallend hoe weinig aantallen vogels er in de uitgestrekte berken- en sparrenbossen voorkomen. Je kan er tijden door heen lopen zonder een vogel waar te nemen of te horen. En op de eenzame kale hoogvlakte, op een hoogte van 1500 meter, waren er alleen maar Raven die schreeuwend met grote snelheden door het uitgestrekte landschap vlogen.

Op een dag heb ik ook veel Rendieren gezien, die nu de jacht aangebroken is, in grote en kleinere groepen door de bergen rennen. Eenmaal joegen vier jagers een kudde van 160 rendieren langs me heen en kon ik de fantastische gewei goed bekijken. Bij enkele dieren zat de huid nog om het gewei heen, maar bij de meeste rendieren was het er al geheel of gedeeltelijk afgeschraapt. Vaak hing alleen nog maar de huid aan de geweipunten.

De Rendieren lopen ook geheel geruisloos. Dat komt door hun grote zachte hoeven, waarmee ze ook zonder moeite de steile berghellingen kunnen oprennen.

Veel sporen vond ik ook van de Eland, die ik maar niet te zien kreeg, tot op een van de laatste dagen. Ik was die dag verdwaald op de Fakstumijra, een vogel-reservaat op de hoogvlakte die die dag in de mist gehuld was. Opeens hoorde ik vlak voor me een geweldig gekraak en daar stoven 3 mannetjes Elanden uit het struik-gewas; 2 jonge en 1 oud exemplaar. Deze laatste was getooid met een indrukwekkend gewei, dat breed en horizontaal was uitgegroeid. Het gewei was meer dan een meter breed.

Deze grote hertensoort is ongeveer even groot als een paard. Alleen de massieve kop is wel twee keer zo groot als van een paard. Even later stootte ik nog op een vrouwtje Eland met een kalf, die ik die dag nog verscheidene keren heb gezien.

De vogels waren allang weggetrokken van de Fokstumijra. Alleen zwom er nog een paartje Wintertalingen in een poeltje en ook zag ik daar 2 Kraanvogels uit de mist opdoemen, die met moeizame vleugelslagen langzaam opvlogen en hun trompetachtige roep lieten horen.

Ook vlogen er op een gegeven moment zo'n 30 Sneeuwwhoenders uit het gras, die na een opvallend snelle vlucht met hun witte vleugels en veel kabaal makend, snel weer dekking zichten in het struikgewas.

Zo zag ik in Osterdalen in Oost-Noorwegen nog een stuk of 5 Taigagaaien met hun oranje staart, die bezig waren de zaden uit dennenappels te pikken.

Ook de Vlaamse gaai kwam in hetzelfde bos voor, maar misschien was een van de beide gaaisoorten daar op doortrek.

In de bosrijke omgeving ± 100 km ten zuidwesten van Oslo, heb ik de laatste weken van september een echte Herfstseer geproefd. De bomen veranderden in fantastische kleuren. Vooral de Ratelpopulier blonk uit door zijn diversiteit van mooie kleuren en dan de donkere dennen en sparren tussen het rood en geel verkleurende bomen, gaven de mooiste vergezichten.

Er was daar veel trek van Vlaamse Gaaien. Daar hoorde ik dan ook enkele malen de karakteristieke klokkende roep die het geheel nog sfeervoller maakte.

Ook vloog er een keer bij een wandeling een grote Auerhoen voor me op, die op het laatste moment vlak voor me opvloog, alsof er kanonskogel werd afgeschoten. Meestal zag je deze soort niet, maar de uitwerpselen verrieden de aanwezigheid van de Auerhoen. Deze grote uitwerpselen zijn in het najaar zwart gekleurd door het eten van bosbessen.

Verder kwam ik daar mezen tegen van voornamelijk Kool- en Pimpelmezen met Matkopmezen en Goudhaantjes.

De Scandinavische vorm van de Staartmees met de hele witte kop zag ik daar alleen in ongemengde groepen.

Het was mijn eerste reis naar Noorwegen, maar zeker niet de laatste. Het is een land van ongerepte natuurschoon.

WILLEM VAN DUIJN

PLANTAARDIGHEDEN

Aan de binnenduinrand komen tussen de Oostenrijkse dennen (*Pinus nigra* ssp. *nigra*) ook wel de grove dennen (*Pinus sylvestris*) voor. Ze zijn direct te herkennen van de Oostenrijkse dennen doordat de naalden korter zijn en lichter van kleur. Ook de bast is minder diep ingesneden dan bij de Oostenrijkse den en soms roodbruin van kleur. De kegels zijn veel kleiner en de winterknoppen zijn niet harsig. In de noordduinen vond ik een grove den die vol harsbuilen zat aan de uiteinden van de takken. Ik had eerst geen idee wat het kon zijn, maar aangezien er kleine gaatjes in de harspropen zaten, ging mijn vermoeden toch wel uit naar een soort galvorming. De grootste moeilijkheid was echter om daar achter te komen. Via een oude jaargang van "De Levende Natuur" afl. 9 van 1899 ben ik er achter gekomen. De harsprop wordt veroorzaakt door een rupsje van een motje *Retinia resinella* genaamd. Dit rupsje komt uitsluitend voor op de grove den en niet op andere dennensoorten of sparren. Het rupsje overwintert meestal twee keer. Het vlindertje (15 mm tot 20 mm en grijsbruin van kleur met fraaie tekening) komt in mei of juni te voorschijn en legt haar eieren vlak onder de eindknop van de jonge dennentakken en onder de daar weer onder geplaatste knoppenring. Het takje begint te "bloeden" en omsluit het eitje en beschermt het ongewild.

Veel schade doet het gewoonlijk niet, omdat alleen de zijscheuten worden aangetast. Alleen als de harsbuilen in grote aantallen op jonge dennen voorkomen, kan de aanplanting verloren gaan.

Aan veel planten is een legende verbonden. Voornamelijk zijn dat planten die bepaalde kenmerken hebben, waarvan de natuurlijke betekenis niet duidelijk is. Iedereen kent riet (*Phragmites Communis*). Dit gewone riet vertoont op bijna alle bladen 3 inkervingen alsof het blad op die plaats even omgevouwen is. De legende wil dat dit veroorzaakt is door de tanden van de ezel waarop Christus naar Jeruzalem trok. Terwijl Hij de ezel even stil liet staan, pakte deze een bosje riet met de tanden, maar de ezel had geen tijd het riet op te eten, omdat de Heer zijn weg vervolgde. Zo bleven de tanden tot op de huidige dag in de bladen staan. Ook perzikkruid (*Polygonum persicaria*) een algemeen (on)kruidplantje met een lichtrode bloemtros heeft zo'n legende. Op sommige bladeren komen bruinrode, haast zwarte vlekken voor. Dit plantje had onder het kruis gestaan en enige bloeddruppels zouden op de bladeren gevallen zijn. In sommige delen van ons land wordt dit plantje nog steeds Kruisblad genoemd.

E. Aartse